

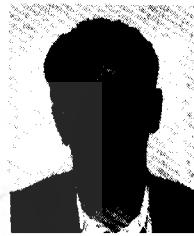
اشاره:

با لغو واردات کالا به صورت بدون انتقال ارز و برقراری پیمان ارزی برای صادرات کالاهای غیرنفتی و نیز تثبیت نرخ ارز صادراتی، دولت به منظور هدایت امر واردات و رونق بخشیدن به صدور کالاهای غیرنفتی، سیاست واردات در مقابل صادرات را اتخاذ و اعلام کرد.

هر چند که اجرای این سیاست از کاهش شدیدتر صادرات غیرنفتی جلوگیری کرد و تا حدودی به واردات کالاهای مورد نیاز جامعه کمک نمود، با این حال دست‌اندرکاران تجارت خارجی نسبت به آن نقطه‌نظراتی دارند که خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در صدد برآمده تا این نظرات را برای اطلاع مسؤولان و عموم دست‌اندرکاران تجارت خارجی جمع‌آوری و منتشر نماید.

امتیاز ارز حاصل از صادرات غیرنفتی

آقای علیرضا فرشیدنیا، واردکننده کالا در گفت‌وگو با نشریه «بررسی‌های بازرگانی» مزایا و معایب مقررات واردات در مقابل صادرات را بیان کرد. متن این گفت‌وگو چنین است:

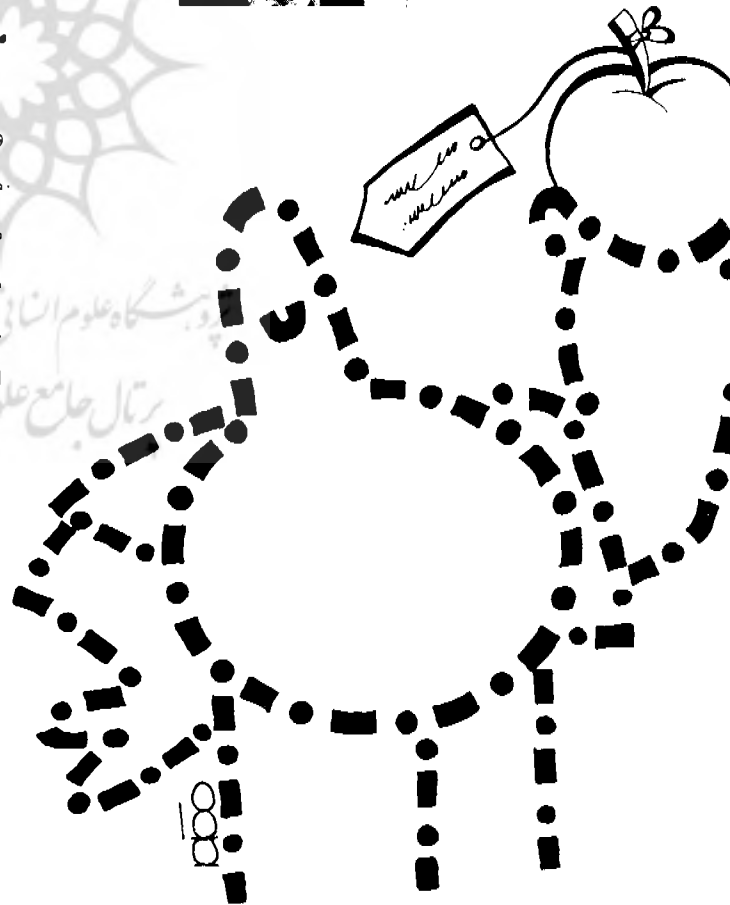
مقایسه واردات و صادرات

و بجا

■ آیا مقررات واردات در مقابل صادرات اثرات مطلوب و

مثبتی بر اقتصاد کشور دارد یا خیر؟

□ اجرای این مقررات اثرات نامطلوبی بر اقتصاد کشور دارد و گسترش فشارهای تورمی و گرانی را باعث می‌شود و توازن میان قیمت‌های اسمی و واقعی کالاهای صادراتی را برهم می‌زند. دولت نیز می‌تواند قیمت حقیقی و واقعی کالاهای صادراتی را به دست آورد. با این روند کار از مجرای طبیعی خارج می‌شود و به کسانی که با امر واردات بیگانه هستند، امتیاز، قدرت و موقعیتی می‌دهد تا قیمت‌ها را افزایش دهند. این امر سبب می‌شود که واردکننده، قیمت کالا در بازار آزاد را تعیین کند. البته این قضیه اثر مطلوب بالابردن توان صادرکننده و افزایش منافع صادرات را نیز دارد.

○ اجرای مقررات واردات در مقابل صادرات بر اقتصاد کشور اثرات نامطلوب دارد، زیرا فشارهای تورمی را گسترش می‌دهد و توازن میان قیمت‌های اسمی و واقعی کالاهای صادراتی را برهم می‌زند.

■ مقررات واردات در مقابل صادرات چه عواقبی برای**اقتصاد کشور در پی دارد؟**

□ با اجرای این مقررات، دولت افزایش ارزش دلار در برابر ریال در بازار غیرمجاز ارز را باعث می‌شود.

پیش از این دولت اجازه می‌داد که ارز حاصل از صادرات به واردکننده انتقال یابد، ولی اکنون مانع از این اقدام شده است، به‌گونه‌ای که اجناس وارداتی به نام صادرکننده به بازار کشور وارد می‌شود. با این روش بهای هر دلار که در اختیار واردکننده قرار می‌گیرد، بالاتر از نرخ ارز صادراتی است و با مالیاتی که مترتب بر واردات کالا می‌باشد و به صورت حدس از سوی صادرکننده معین می‌شود و علاوه بر آن زیان صادرکننده به ازاء دریافت ارز صادراتی (هر دلار معادل ۳۰۰۰ ریال) نیز باید جبران شود. زیرا صادرکنندگان معتقد هستند که قیمت تمام‌شده کالاهای صادراتی بیش از معادل ریالی ارز صادراتی است، ارتباط پیدا می‌کند. در حقیقت قیمت واقعی ارز در بازار غیررسمی تعیین می‌شود و بر اساس نرخ تثبیت‌شده ارز صادراتی نیست.

در حال حاضر ارزش دلار ۱۸۰۰ تا ۲۰۰۰ ریال بیش از نرخ ارز صادراتی و در حدود ۴۸۰۰ تا ۵۰۰۰ ریال است.

■ فروش ارز حاصل از صادرات غیرنفتی چه منافع دیگری**برای صادرکنندگان دارد؟**

□ چون قیمت تمام‌شده کالاهای صادراتی بیش از ارزش هر دلار برابر با ۳۰۰۰ ریال است، صادرکننده به میزانی که بازار کشش داشته باشد، امتیاز خود را با نرخ بیش از هر دلار معادل ۳۰۰۰ ریال می‌فروشد. از آنجا که واردکنندگان کالا اجازه واردات به طریق دیگری را ندارند، مجبور هستند ارز صادرکنندگان را با نرخ روز بازار غیررسمی خریداری کنند. هنگامی که میزان تقاضا و نیاز به کالاهای اعلام شده در فهرست وزارت بازرگانی برای واردات در مقابل صادرات، در جامعه افزایش یابد، امتیاز «ارز صادراتی» بالا می‌رود و فقط زمانی که نیاز به واردات کم شود، ارزش امتیاز مذکور کاهش پیدا می‌کند.

○ **صادرکننده به میزان کشش بازار، امتیاز ارز صادراتی خود را تعیین می‌کند. ارزش این امتیاز با افزایش تقاضا برای کالاهای وارداتی بالا می‌رود.**

■ حجم عملکرد واردات در مقابل صادرات چقدر است؟

□ در سال گذشته ۱/۵ میلیارد دلار کالا بر اساس مقررات واردات در مقابل صادرات، وارد کشور شد و امسال انتظار می‌رود این رقم به ۲ میلیارد دلار افزایش یابد. البته این رقم برای کالاهایی است که دولت اجازه ورود آنها را صادر کرده است.

■ چه مشکلاتی بر مقررات واردات در مقابل صادرات**مترتب می‌باشد؟**

□ تغییرات متعدد در بخشنامه‌های مربوط به صادرات، ناهماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط، خروج از حالت عادی دادوستد و تجارت، پدید آمدن اختلاف‌های زیاد میان صادرکنندگان و واردکنندگان، تسلط صادرکنندگان بر بازار غیرمجاز ارز و نوسان قیمت آن که اختلال در بازار را موجب می‌شود. خروج سرمایه از کشور به صورت ارز حاصل از صادرات، الزام واردکننده به خرید ارز از بازار غیررسمی و در اختیار نهادن آن برای صادرکننده تا به نام وی کالا وارد شود، از معایب و مشکلاتی است که در مقررات واردات در مقابل صادرات وجود دارد و بر بازار غیررسمی ارز اثر می‌گذارد.

گذشته از این موارد، تأثیری بر توازن واردات و صادرات کشور ندارد و نقش دولت در بازار کالا را کمتر می‌کند، قیمت‌ها از نظارت دولت خارج می‌شود و با افزایش مصنوعی بهای کالاها، میزان تورم افزایش می‌یابد. از سوی دیگر قاچاق کالا نیز بیشتر می‌شود.

○ **تغییر بخشنامه‌ها، ناهماهنگی دستگاه‌های دولتی ذی‌ربط، بروز اختلاف میان صادرکننده و واردکننده، تسلط صادرکننده در تعیین نرخ ارز در بازار غیررسمی و خروج سرمایه، از معایب مقررات واردات در مقابل صادرات است.**

■ بانک مرکزی در ایجاد تسهیلات برای واردکنندگان با**ارز صادراتی، چه نقشی دارد؟**

□ بزرگ‌ترین مشکل واردکننده کالا با ارز صادراتی، بانک مرکزی است. واردکننده کالا انواع مدارک لازم را برای ورود کالا جمع‌آوری می‌کند و به بانک تحویل می‌دهد. بانک اسناد دریافتی را به بانک مرکزی ارسال می‌کند، اما بانک مرکزی هر زمان که خود تشخیص دهد، اجازه گشایش اعتبار برای واردکننده را به بانک می‌دهد.

کشایش اعتبار اسنادی سبب می‌شود که این گونه واردکنندگان در واقع برای خودشان اعتبار اسنادی بکشایند و فقط کالای وارداتی آنها گران‌تر می‌شود، زیرا باید هزینه کشایش اعتبار اسنادی به بانک ایرانی و بانک خارجی طرف حساب را بپردازد. زمانی که شریک خارجی، تاجر ایرانی را قبول دارد، به کشایش اعتبار اسنادی نیازی نیست.

به‌طور اصولی کشایش اعتبار برای واردکننده کاری عبث و غیرضروری است، زیرا سبب می‌شود که بهای کالاهای وارداتی ۱۰ درصد گران‌تر شود و در واقع ۱۰ درصد ارز دولتی به‌هدر رود. در حالی که تاجر واردکننده نزد شرکای خارجی خود اعتبار دارند و بهتر است پول کالا را حواله بدهند تا اجناس آنها وارد کشور شود.

در امر واردات هر قدر مراجعه به بانک کمتر باشد، سرعت کار بیشتر می‌شود و واردکننده ایرانی و شریک خارجی وی راحت‌تر خواهند بود.

○ زمانی که صادرکننده پیش‌بینی کند واردات کالا افزایش خواهد یافت، اما دولت ارز تخصیص ندهد، قیمت ارز در بازار غیررسمی افزایش می‌یابد.

○ دولت برای واردات بیش از ۵۰ هزار دلار، کشایش اعتبار اسنادی را الزامی نماید، زیرا این امر زمان لازم دارد و انتقال کالا به کشور را کند می‌نماید.

به‌نظر من دولت برای واردات بیش از ۵۰ هزار دلار، کشایش اعتبار اسنادی را الزامی نماید. واردات کالا از طریق کشایش اعتبار، زمان زیادی می‌طلبد و انتقال کالا به کشور را کند می‌کند.

■ کشایش اعتبار اسنادی برای واردات کالا با ارز حاصل از صادرات چه مزایا و معایبی برای واردکننده دارد؟

□ برخی تاجر ایرانی در خارج از کشور، دفتر دارند و از طریق آن اقدام به خرید کالاهای وارداتی می‌نمایند. موضوع

■ در اجرای مقررات واردات در مقابل صادرات، واردکنندگان و صادرکنندگان کدامیک بیشتر قدرت پیدا می‌کنند و رشد می‌نمایند؟

□ اگر روند واردات در مقابل صادرات عادی باشد، هر دو طرف به طور متعادل رشد می‌کنند. اما در مواقع بحرانی، صادرکنندگان منتفع می‌شوند، زیرا در این مواقع مشتری برای ارز صادراتی بیشتر می‌شود و قیمت آن در بازار غیررسمی افزایش می‌یابد و در نتیجه صادرکننده که ارز به واردکننده می‌فروشد، منتفع می‌شود.

○ **تنخواه ارزی، امتیاز ارز صادراتی را که اکنون برابر هر دلار ۲۰۰۰ ریال است، از بین می‌برد. قدرت نمایش دولت در تعیین بهای کالاهای وارداتی را افزایش می‌دهد. از صادرکننده و واردکننده مالیات واقعی را دریافت می‌کند و امر تجارت بر مبنای تخصص سامان می‌یابد.**

■ **برای انجام بهتر امور مربوط به واردات در مقابل صادرات چه توصیه‌ای به دولت دارید؟**

□ دولت نباید قوانین و مقررات مترتب بر واردات در مقابل صادرات را پی‌درپی تغییر دهد. اگر دولت در این امر کمتر دخالت کند، سیاست واردات در مقابل صادرات عملکرد بهتری خواهد داشت. لازم است کارشناسان دولتی تمام الگوهای تجاری در جهان را بررسی کنند و سرمشق بگیرند. تجار نیز باید بر اساس تخصص و مهارت خود فعالیت کنند و صادرکننده و واردکننده هر یک در رشته خود، کار کنند. «درستی» در تجارت یک سرمایه برای تاجر است.

■ **مقررات واردات در مقابل صادرات چگونه فعالیت اقتصادی - تجاری کشور را کند می‌کند؟**

□ به نظر می‌رسد که بانک مرکزی یک عامل کندکننده تجارت در کشور است و دلیل آن نیز صرفه‌جویی ارزی برای پرداخت بدهی‌های خارجی است.

■ **آیا کالاهایی که با اجرای مقررات واردات در مقابل صادرات به کشور وارد می‌شوند، برای اقتصاد و بازار داخلی مفید هستند؟**

□ بلی اکثر این کالاها، مواد اولیه موردنیاز کارخانه‌ها می‌باشند. البته تعدادی از کالاهای اساسی برای صنعت نیز در فهرست وزارت بازرگانی وجود دارد.

■ **نرخ ارز مورد معامله بین صادرکننده و واردکننده کالا در چه شرایطی افزایش قیمت پیدا می‌کند؟**

□ ۱- هنگامی که مقررات و بخشنامه‌ها از سوی دولت و

بانک مرکزی تغییر می‌کند.

۲- هنگامی که در امر صادرات و واردات در جامعه توازن برقرار نباشد.

۳- زمانی که صادرکننده پیش‌بینی می‌کند که واردات افزایش خواهد یافت، اما به موازات آن دولت ارز تخصیص نخواهد داد.

به غیر از این موارد، در ایران همواره واردات کالا از صادرات آن پیشی گرفته است. زمانی که صادرات در حال افزایش است، متعادل با آن واردات افزایش نمی‌یابد و همواره نرخ رشد واردات بیش از رشد صادرات است و به همین جهت امکان بالا رفتن ارزش دلار صادراتی همیشه وجود دارد.

■ **در صورت امکان، مقررات واردات در مقابل صادرات را تشریح فرمایید.**

□ پس از آنکه دولت ورود کالا به صورت بدون انتقال ارز را در سال ۱۳۷۲ متوقف کرد، قانون واردات در مقابل صادرات را اتخاذ و برقرار نمود. این قانون در مجلس شورای اسلامی تصویب و به هیأت دولت ابلاغ شد.

قانون واردات در مقابل صادرات در سال‌های گذشته نیز وجود داشت به طوری که ۲۰ سال قبل کشورهای سوسیالیستی با ایران قراردادهای پایاپای تجاری منعقد می‌کردند، حتی کشورهایی مانند کویت و امارات در محل‌های مرزی اقدام به مبادله کالا با ایران می‌کردند. دولت به دلایلی که به آن اعتقاد دارد، می‌گوید صادرات باید انجام شود و سپس از ارز حاصل از آن از طریق شبکه بانکی، واردات صورت گیرد. البته کالاهایی که ورودشان ضروری است، با ارز شناور (هر دلار برابر با ۱۷۵۰ ریال) وارد می‌شود که به طور عمده کالاهای اساسی می‌باشند. کالاهایی نیز با ارز صادراتی وارد می‌شوند. در مورد اخیر، بانک ارز حاصل از صادرات را با نرخ هر دلار معادل ۳۰۰۰ ریال از صادرکننده خریداری می‌کند و به او این امتیاز را می‌دهد که در مقابل ارز صادراتی، کالا وارد کند. از آنجا که صادرکننده ابزار لازم برای واردات را ندارد، مجبور است امتیاز خود را به واردکننده بفروشد. واردکنندگان نیز از آنجا که به ارز هر دلار برابر با ۳۰۰۰ ریال دسترسی ندارند، ارز صادرکننده را خریداری می‌کند و کالایی را که در فهرست وزارت بازرگانی اعلام شده است، وارد می‌کند.

■ **آیا مقررات واردات در مقابل صادرات برای تمام کالاها یکسان اجرا می‌شود؟**

□ خیر، برای کالاهای مختلف، متفاوت است. در مورد فرش

خود در امر تجارت فعالیت خواهند داشت.

■ **در بهره‌برداری از مقررات واردات در مقابل صادرات،**

بخش خصوصی یا دولتی کدامیک بهتر عمل می‌کنند؟

□ بخش خصوصی انگیزه فعالیت دارد، در حالی که شرکت‌های دولتی چنین انگیزه‌ای ندارند. معمولاً قیمت تمام‌شده کالاهایی که مدیران بخش دولتی وارد می‌کنند، به‌لحاظ فقدان انگیزه و برنامه، از جمله توزیع نادرست، بالا می‌باشد، ولی مدیران بخش خصوصی خریدهای خارجی ارزان‌تری انجام می‌دهند و هزینه‌های سربار در امر واردات را به‌شدت کاهش می‌دهند. در نتیجه مدیران بخش خصوصی به‌مراتب موفق‌تر از مدیران دولتی در امر واردات عمل می‌کنند. در حال حاضر نیز کالاهای وارداتی واردکنندگان بخش خصوصی با ارز هر دلار معادل ۵۰۰۰ ریال، به مراتب بهتر از کالاهای وارداتی بخش دولتی با ارز هر دلار ۲۰۰۰ ریال فروش می‌رود، زیرا واردکنندگان بخش دولتی در خرید، واردات، توزیع و فروش با مشکل روبه‌رو هستند.

دستیاب، ۱۰۰ درصد ارز حاصل از صادرات می‌تواند به واردات اقلامی که از سوی وزارت بازرگانی اعلام شده، اختصاص یابد. گروه کالاهای کشاورزی و ... ۵۰ درصد و کالاهای متفرقه ۳۰ درصد از ارز حاصل از صادرات آنها به واردات تعلق می‌گیرد.

○ **واردکنندگان بخش دولتی در امر خرید، واردات، توزیع و فروش کالاهای وارداتی مشکل دارند. اما واردکنندگان بخش خصوصی انگیزه و کارایی بیشتری دارند.**

البته این نسبت‌ها منطبق درستی ندارد. چرا در مورد یک کالا تمام و در مورد کالاهای دیگر ۳۰ یا ۵۰ درصد ارز حاصل از صادرات به واردات اختصاص پیدا کند؟ دولت باید اجازه دهد که معادل صادرات، جنس وارد شود. برای دولت نباید مهم باشد که چه کسی کالا صادر یا وارد می‌کند. بلکه چنین فکر کند که در سال مقداری کالا باید وارد شود که ارز آن باید از صادرات تأمین شود. دولت باید ارز حاصل از صادرات را از صادرکننده خریداری کند و نسبت به زمانی که صادرکننده آن را به دولت می‌فروشد، جایزه به او بدهد. به عبارت دیگر صادرکننده به تناسب زمانی که دلار خود را به دولت می‌فروشد، جایزه بگیرد. لازم است دولت تنخواه ارزی در نظر بگیرد و اقلام کالاهای وارداتی را اعلام کند و ارز موردنیاز واردکننده را در اختیارش بگذارد و تنخواه را از محل خرید ارز از صادرکنندگان بار دیگر تأمین کند. این موضوع سبب می‌شود که از یک سو ارز حاصل از صادرات به خزانه واریز گردد و از سوی دیگر به واردات انتقال پیدا کند و در نهایت ارز از صادرکننده خریداری و به واردکننده فروخته می‌شود.

■ **تنخواه ارزی برای واردات چه مزایایی می‌تواند ایجاد**

کند؟

تا تنخواه ارزی باعث می‌شود که اولاً امتیاز ارز صادراتی که اکنون برابر با هر دلار ۲۰۰۰ ریال است، از بین برود. دوم آن که دولت برای اعمال سیاست پرداخت جایزه به صادرکننده، ابزار لازم را در اختیار داشته باشد. سوم آن که روی قیمت کالاهای وارداتی نمایش (مانور) بدهد و آن را گران‌تر یا ارزان‌تر نماید. چهارم آن که صادرکننده و واردکننده مالیات فعالیت خود را به‌طور شفاف محاسبه و پرداخت خواهند کرد و دست آخر این‌که صادرکننده و واردکننده بر مبنای تخصص

